

УДК 738.5:378.147:355.233

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10\(28\)-657-668](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-10(28)-657-668)

Гуменникова Тамара Рудольфівна доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри суспільно-наукових дисциплін, Придунайська філія ПрАТ «ВНЗ» МАУП, вул. Клушина, 3а, м. Ізмаїл, 68600, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ НА МОРІ: ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ В КОНТЕКСТІ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКОГО ТА КОМЕРЦІЙНОГО ФЛОТУ

Анотація. Стаття присвячена порівняльному аналізу освітніх технологій, що використовуються для розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті. Основна мета дослідження полягає в ідентифікації ефективних методів навчання медіаграмотності в цих двох галузях, а також виявленні переваг і недоліків відповідних освітніх підходів. У статті підкреслено важливість міждисциплінарного підходу до підготовки фахівців, який об'єднує знання з кібербезпеки, соціальних медіа, міжнародних комунікацій та психології. Медіаграмотність, як ключовий компонент сучасної професійної підготовки, є необхідною як для військових, що виконують завдання в умовах інформаційних воєн та загроз, так і для цивільних моряків, що функціонують у глобалізованому інформаційному просторі. У військово-морському флоті основні освітні технології зосереджені на використанні симуляційних ігор, кейс-методу, командних завдань та тренажерних систем, які імітують інформаційні атаки. У комерційному флоті навчальні методи орієнтовані на інтерактивні лекції, семінари, вебінари та дистанційні курси, що дозволяють морякам отримувати знання навіть під час тривалих рейсів. Результати порівняльного аналізу свідчать, що хоча освітні технології обох секторів мають свої особливості, вони спільно спрямовані на розвиток критичного мислення, здатності розпізнавати фейкові новини та протистояти дезінформації. Основними викликами для військово-морського флоту є необхідність швидкого реагування на інформаційні загрози та інтеграція різних дисциплін, тоді як у комерційному флоті значущими є мобільність фахівців і обмежений доступ до ресурсів під час рейсів. Стаття завершується формулюванням рекомендацій щодо вдосконалення освітніх програм, зокрема через впровадження елементів міжнародної комунікації та адаптацію військових методів до цивільної сфери.

Ключові слова: медіаграмотність, військово-морський флот, комерційний флот, освітні технології, критичне мислення, міждисциплінарний підхід.

Gumennykova Tamara Rudolfivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Social Sciences, Danube Branch of PJSC “IAPM University”, St. Klushina, 3a, Izmail, 68600, <https://orcid.org/0000-0002-6223-7711>

MEDIA LITERACY AT SEA: EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN THE CONTEXT OF THE NAVY AND COMMERCIAL FLEET

Abstract. The article is devoted to a comparative analysis of educational technologies used to develop media literacy in the navy and commercial fleet. The main purpose of the study is to identify effective methods of teaching media literacy in these two areas, as well as to identify the advantages and disadvantages of the respective educational approaches. The article emphasizes the importance of an interdisciplinary approach to training specialists that combines knowledge of cybersecurity, social media, international communications, and psychology. Media literacy, as a key component of modern professional training, is essential for both military personnel performing tasks in the context of information wars and threats, and for civilian sailors operating in the globalized information space. In the Navy, the main educational technologies are focused on the use of simulation games, case studies, team tasks, and training systems that simulate information attacks. In the commercial fleet, training methods are focused on interactive lectures, seminars, webinars and distance learning courses, which allow seafarers to gain knowledge even during long voyages. The results of the comparative analysis show that although the educational technologies of both sectors have their own peculiarities, they are jointly aimed at developing critical thinking, the ability to recognize fake news and counteract disinformation. The main challenges for the navy are the need to respond quickly to information threats and the integration of various disciplines, while in the commercial fleet, mobility of specialists and limited access to resources during voyages are important. The article concludes with recommendations for improving educational programs, in particular through the introduction of elements of international communication and the adaptation of military methods to the civilian sphere.

Keywords: media literacy, navy, commercial fleet, educational technologies, critical thinking, interdisciplinary approach.

Постановка проблеми. Сучасний світ зіштовхується з потужними інформаційними викликами, серед яких дезінформація, пропаганда, кібер-

атаки та інформаційні війни займають ключові позиції. Військові структури, зокрема військово-морський флот, та комерційний флот, які функціонують в умовах підвищеної інформаційної вразливості, потребують ефективних механізмів для підвищення рівня медіаграмотності особового складу. Офіцери військово-морського флоту та спеціалісти комерційного флоту постійно зіштовхуються з ризиками інформаційних маніпуляцій, що можуть безпосередньо впливати на їхню професійну діяльність, безпеку та національну обороноздатність.

Попри значний розвиток освітніх технологій для підвищення рівня медіаграмотності в обох сферах, існують суттєві відмінності в методиках навчання та підходах до розвитку цих навичок. Військові освітні програми часто мають іншу спрямованість, ніж програми цивільної освіти, зокрема комерційного флоту. Це вимагає порівняльного аналізу для виявлення сильних і слабких сторін наявних освітніх технологій, а також для інтеграції міждисциплінарного підходу, який дозволив би використовувати кращі практики з різних галузей для розвитку медіаграмотності.

Отже, постає необхідність у детальному аналізі освітніх технологій, які використовуються для розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті. Це дозволить сформулювати рекомендації для вдосконалення освітніх програм в обох сферах з урахуванням специфіки кожної з них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні роки дослідження у сфері медіаграмотності значно розширили свої масштаби через зростання інформаційних загроз, особливо в контексті національної безпеки. Наукові праці українських дослідників зосереджуються на різних аспектах медіаграмотності, включаючи її роль у формуванні критичного мислення та інформаційної стійкості військовослужбовців і цивільних фахівців.

Важливий внесок у дослідження особливостей підготовки майбутніх офіцерів зробили такі вчені, як В. Ананьїн, О. Пучков та О. Уваркіна [1], які розглядали проблеми покращення системи підготовки майбутніх офіцерів у закладах вищої військової освіти, особливо в галузі захисту інформації. Вони акцентували на тому, що підготовка цих кадрів має сприяти вирішенню політичних завдань держави, пов'язаних із захистом її інтересів та безпеки. У своїй праці Р. Буртовий [2] проаналізував професійну освіту та підготовку майбутніх морських офіцерів, звертаючи увагу на законодавчі та нормативні документи, що регулюють цей процес. Вчений зробив акцент на важливості медіаграмотності в сучасній професійній підготовці, підкреслюючи її значення для розвитку критичного мислення і здатності офіцерів ефективно працювати з інформацією в умовах сучасних викликів. Водночас С. Ізбаш та М. Крилов [3] досліджували важливість психолого-педагогічної підготовки у процесі формування медіакомпетентності майбутніх офіцерів Національної

гвардії України. Автори акцентували на тому, як ця підготовка сприяє розвитку навичок критичного аналізу інформації, відповідального використання медіаресурсів та ефективного управління інформаційними потоками, що є важливими складовими професійної діяльності сучасних офіцерів в умовах інформаційних викликів. О. Ільченко та П. Ткач [4] розглядали питання інтеграції елементів медіаграмотності в курс лідерства для майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Автори підкреслили важливість поєднання медіаграмотності з лідерськими навичками для забезпечення ефективного командування та прийняття рішень в умовах сучасної інформаційної війни. Дослідження вчених акцентує на тому, що медіаграмотність допомагає офіцерам критично оцінювати інформацію та протидіяти дезінформації, що є ключовими для збереження безпеки та захисту національних інтересів. Крім того, С. Шумовецька [5] дослідила використання інтерактивних технологій для формування навичок медіаграмотності у майбутніх офіцерів-прикордонників. Науковиця акцентувала на важливості цих технологій в освітньому процесі, особливо в контексті протидії негативному інформаційному впливу. Праця підкреслює, що інтерактивні методи сприяють розвитку критичного мислення та вміння ефективно аналізувати й використовувати інформацію, що є необхідним для успішного виконання професійних завдань в умовах сучасних інформаційних загроз.

Таким чином, аналіз наукових праць демонструє різні підходи до формування медіаграмотності у військових контекстах. Проте, порівняльний аналіз освітніх технологій, які застосовуються у військово-морському та комерційному флоті, потребує додаткових досліджень, зокрема з урахуванням міждисциплінарного підходу, який міг би забезпечити ефективну адаптацію освітніх програм до вимог сучасного інформаційного простору.

Метою наукової статті є здійснення порівняльного аналізу освітніх технологій, що використовуються для розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті, з акцентом на міждисциплінарний підхід. Дослідження спрямоване на виявлення ефективних методів навчання медіаграмотності в обох сферах, аналіз їх переваг та недоліків, а також формулювання рекомендацій щодо вдосконалення освітніх програм з урахуванням специфічних вимог кожної галузі.

Виклад основного матеріалу. Медіаграмотність сьогодні є ключовим компонентом професійної підготовки як для військових, так і для цивільних фахівців. Розвиток критичного мислення, вміння аналізувати інформаційні потоки та протистояти дезінформації є важливими для забезпечення національної безпеки та ефективного функціонування у цифровому середовищі.

Медіаграмотність у військовому контексті, зокрема у військово-морському флоті, набуває критично важливого значення в умовах сучасних інформацій-

них війн та постійних інформаційних загроз. Військові, особливо ті, хто беруть участь в оперативних місіях або виконують службові обов'язки на кораблях, є потенційними об'єктами впливу інформаційних атак, маніпуляцій та дезінформації. Це обумовлює необхідність комплексної підготовки, яка охоплює не лише суто військові навички, але й компетентність у сфері медіаграмотності.

Військово-морський флот виконує складні завдання на морі, включаючи патрулювання, охорону державних кордонів та участь у міжнародних операціях. У зв'язку з цим, військовослужбовці військово-морського флоту стають активними учасниками як реальних бойових дій, так і інформаційних кампаній, що розгортаються навколо конфліктів. Медіаграмотність для військових є необхідною складовою забезпечення стійкості до інформаційних впливів, захисту від пропаганди та здатності критично оцінювати інформацію, отриману як із зовнішніх джерел, так і через внутрішні канали комунікації.

Інформаційна безпека стає невіддільною частиною підготовки особового складу військово-морського флоту [6]. Медіаграмотність допомагає військовим правильно орієнтуватися в потоках інформації, уникати впливу фейкових новин, розпізнавати маніпуляції в засобах масової інформації та соціальних мережах. Особливо це важливо для офіцерів та командного складу, які можуть ухвалювати рішення, що ґрунтуються на аналізі інформації з різних джерел.

Навчання медіаграмотності у військових освітніх закладах спрямоване на формування здатності офіцерів протистояти інформаційним загрозам, аналізувати пропаганду, а також використовувати інформаційні ресурси для прийняття оперативних рішень. Основні освітні технології, що застосовуються у військовій освіті, включають симуляційні ігри, командні завдання, кейс-метод та спеціалізовані навчальні курси, які фокусуються на інформаційних операціях [5].

Серед особливостей освітніх технологій у військово-морському флоті можна виділити використання тренажерних систем, які моделюють інформаційні атаки та кібератаки. Це дозволяє створювати реалістичні сценарії, де офіцери мають можливість відпрацювати навички розпізнавання фейкових новин, маніпуляцій та інформаційних пасток. Крім того, велика увага приділяється міждисциплінарним підходам, які включають вивчення психології впливу, соціальних мереж, а також технік інформаційної безпеки [7].

Водночас медіаграмотність у комерційному флоті є важливим компонентом професійної підготовки моряків і фахівців, які працюють у міжнародному морському середовищі. В сучасному глобалізованому світі, коли інформаційні потоки поширюються миттєво, здатність розуміти, аналізувати та критично оцінювати інформацію стає важливим інструментом для професіоналів, що працюють у сфері морських перевезень і логістики.

Завдяки розвитку сучасних технологій, моряки мають доступ до великої кількості інформації через мережу Інтернет, новини, соціальні мережі та онлайн-ресурси, навіть під час тривалих рейсів. Це створює як можливості для постійного самовдосконалення, так і ризики потрапити під вплив маніпуляцій і фейкових новин.

У комерційному флоті розвиток медіаграмотності відбувається через використання сучасних освітніх технологій. Основні методи навчання включають інтерактивні лекції, семінари, онлайн-курси, вебінари та тренінги. Значна частина цих освітніх програм проводиться дистанційно, що дає можливість екіпажам отримувати знання під час рейсів. Використання цифрових навчальних платформ дозволяє морякам інтегрувати навчання в робочий графік і постійно підтримувати свій професійний рівень [8].

Рольові ігри та симуляції є важливими методами навчання, які допомагають екіпажам розвивати навички критичного мислення та аналізу інформації. Наприклад, через імітацію конкретних ситуацій моряки можуть навчитися розпізнавати фальшиві новини, уникати маніпуляцій у переговорах з міжнародними партнерами або правильно реагувати на інформаційні атаки, які можуть впливати на роботу судна. У комерційному флоті також використовуються методи дистанційного навчання, які дозволяють фахівцям отримувати знання незалежно від їхньої фізичної локації. Це стає особливо важливим у контексті морських операцій, коли доступ до інформації може бути обмежений. Онлайн-курси з медіаграмотності, вебінари та форуми є основними платформами для поширення знань серед членів екіпажів [8; 9].

Порівняння освітніх технологій розвитку медіаграмотності у військово-морського та комерційного флоту України є актуальним через різні функції, завдання та ризики, з якими зіштовхуються ці два сегменти морських сил, а також у зв'язку з різною інтенсивністю та складністю інформаційної взаємодії.

Попри те, що і військово-морський, і комерційний флот використовують різні підходи до розвитку медіаграмотності, в обох сферах існують спільні риси, що підкреслюють важливість цього аспекту освіти. Однак військова підготовка значно більше орієнтована на практичні симуляції та оперативні сценарії, тоді як комерційний флот надає перевагу аналізу конкретних кейсів та інформаційних потоків у цивільному секторі.

У військово-морському флоті міждисциплінарний підхід є центральним елементом, що дозволяє поєднувати знання з різних галузей – психології, кібербезпеки, соціології та комунікацій – для комплексної підготовки офіцерів [6; 10; 11]. У комерційному флоті акцент робиться на міжнародних комунікаціях та інформаційних потоках, що є невід'ємною частиною глобалізованого світу [12].

Нижче представимо порівняльний аналіз освітніх технологій розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті з акцентом на міждисциплінарний підхід (таблиця 1)

Таблиця 1

Порівняльний аналіз освітніх технологій розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті з акцентом на міждисциплінарний підхід

Критерії порівняння	Військово-морський флот	Комерційний флот
Мета розвитку медіаграмотності	Захист від інформаційних атак, протидія пропаганді та дезінформації.	Розпізнавання маніпуляцій у міжнародних комунікаціях, захист від фейків.
Основні освітні технології	Симуляційні ігри, кейс-метод, командні завдання, тренажерні системи.	Інтерактивні лекції, семінари, рольові ігри, дистанційні курси.
Засоби навчання	Моделювання інформаційних атак, тренажери, мультимедійні платформи.	Онлайн-платформи, вебінари, дистанційні навчальні модулі.
Міждисциплінарний підхід	Психологія, кібербезпека, соціологія, інформаційні операції.	Міжнародні комунікації, економіка, соціальні медіа.
Головні виклики	Складність інтеграції різних дисциплін, потреба в оперативному аналізі інформації.	Мобільність фахівців, обмежений доступ до ресурсів під час рейсів.
Переваги технологій	Можливість швидкого реагування на інформаційні загрози, комплексне навчання.	Гнучкість дистанційного навчання, адаптованість до міжнародних стандартів.
Можливості вдосконалення	Впровадження елементів міжнародної комунікації та цивільної медіаграмотності.	Використання військових методів тренування інформаційної безпеки.
Методи оцінки результатів навчання	Оцінка дій під час симуляцій, зворотній зв'язок від командних навчань.	Аналіз кейсів, тестування знань під час дистанційних курсів.
Інтеграція з сучасними технологіями	Використання штучного інтелекту для моделювання інформаційних загроз.	Дистанційні платформи з елементами віртуальної реальності.
Роль медіаграмотності в професійній підготовці	Ключовий компонент для забезпечення національної безпеки.	Важливий елемент для ефективної роботи в міжнародних комунікаціях.

Джерело: удосконалено на основі [6-12].

Освітні технології розвитку медіаграмотності у військово-морському флоті орієнтовані на підготовку військових до взаємодії в умовах інформаційних воєн і гібридних загроз. Основний акцент робиться на критичному

мисленні, виявленні маніпуляцій в медіа, аналізі джерел інформації та забезпеченні інформаційної безпеки. Освітні програми часто інтегрують симуляції, рольові ігри, тренінги з протидії кіберзагрозам та спеціалізовані курси з інформаційної безпеки. У зв'язку з глобальною інтеграцією військових операцій, освітні технології включають також мовні курси та міжкультурну комунікацію, що дозволяє військовим бути готовими до взаємодії з міжнародними партнерами.

Однією з ключових технологій є використання кіберполігону – віртуальної платформи для відпрацювання навичок протидії кіберзагрозам і тестування стійкості до інформаційних атак. Така форма навчання дозволяє військовим підрозділам імітувати реальні загрози та практикувати стратегічні дії для забезпечення інформаційної безпеки під час військових операцій.

У комерційному флоті медіаграмотність розвивається за допомогою інтерактивних курсів, дистанційного навчання та практичних семінарів, що дозволяють морякам розвивати навички критичного мислення в інформаційному середовищі. У цьому випадку акцент робиться на здатності моряків орієнтуватися в медіапросторі, використовувати інформаційні ресурси для прийняття рішень, а також уникати кіберзагроз, які можуть вплинути на безпеку комерційних операцій.

Технології навчання включають цифрові платформи для постійного оновлення знань і самостійного навчання, що дозволяє морякам отримувати доступ до освітніх матеріалів навіть під час перебування в морі. Використання мобільних додатків та інтерактивних платформ дає можливість проводити тренінги без необхідності фізичної присутності на тренувальних базах. Це підвищує гнучкість освітнього процесу, що особливо важливо в умовах тривалих рейсів.

Порівнюючи освітні технології розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті, можна виділити кілька важливих відмінностей. Підготовка у військово-морському флоті має більший акцент на безпеці, оскільки військові працюють в умовах підвищеної загрози кіберзлочинів та інформаційних атак. Це включає спеціалізовані курси та навчальні платформи, що імітують реальні загрози. Водночас у комерційному флоті акцент робиться на цивільних аспектах, таких як використання інформаційних ресурсів для комерційних цілей та забезпечення безпеки комунікацій під час міжнародних операцій. Ще однією суттєвою відмінністю є масштаби використання дистанційних і цифрових технологій. Комерційний флот значною мірою використовує онлайн-ресурси та мобільні додатки, що дозволяє морякам здобувати освіту навіть під час тривалих рейсів. Військово-морський флот ж використовує як традиційні, так і цифрові технології, проте перевага надається практичним тренінгам, імітаціям та симуляціям в умовах реальних операцій.

Важливою особливістю розвитку медіаграмотності в обох структурах є міждисциплінарний підхід, який об'єднує знання з різних галузей – від інформаційної безпеки та цифрових технологій до мовної підготовки та міжнародної комунікації. У військово-морському флоті цей підхід відображається в інтеграції кібербезпеки, інформаційних операцій та міжкультурної комунікації. Комерційний флот використовує міждисциплінарний підхід через поєднання медіаграмотності з навичками бізнес-комунікацій, критичного мислення та використання інформаційних ресурсів у логістиці.

Міждисциплінарний підхід у розвитку медіаграмотності дозволяє інтегрувати знання з різних дисциплін для комплексного розвитку критичного мислення [13]. У військово-морському флоті це дає можливість готувати офіцерів до ефективної роботи в умовах інформаційних операцій. Однак, існують і виклики – поєднання різних дисциплін вимагає від викладачів високого рівня компетентності та глибокого розуміння як військових, так і цивільних аспектів інформаційної безпеки. У комерційному флоті основна проблема полягає в забезпеченні доступу до якісних освітніх ресурсів та їхньої адаптації до умов постійної мобільності фахівців. Проте технології дистанційного навчання відкривають широкі можливості для розширення доступу до інформації та підвищення рівня медіаграмотності навіть під час тривалих рейсів.

З огляду на результати порівняльного аналізу, можна зробити висновок, що існують значні перспективи для вдосконалення освітніх технологій в обох сферах. Зокрема, інтеграція елементів військової підготовки до програм навчання комерційного флоту дозволила б військовим фахівцям краще орієнтуватися у питаннях інформаційної безпеки та протидії дезінформації. Зі свого боку, комерційний флот може надати військово-морському флоту досвід у сфері міжнародної комунікації та аналізу глобальних інформаційних потоків. Таким чином, міждисциплінарний підхід до розвитку медіаграмотності є шляхом до створення ефективних освітніх програм як для військових, так і для цивільних фахівців.

Висновки. Отже, підсумовуючи, відзначимо, що порівняльний аналіз освітніх технологій розвитку медіаграмотності у військово-морському та комерційному флоті показує, що хоча обидві структури мають схожі цілі – забезпечення інформаційної безпеки та ефективної взаємодії в умовах інформаційних викликів, їх підходи до розвитку медіаграмотності відрізняються через специфіку діяльності. Військово-морський флот орієнтується на безпеку та захист від інформаційних атак, тоді як комерційний флот акцентує на комерційних аспектах і використанні інформаційних ресурсів для комерційних операцій. Міждисциплінарний підхід в обох структурах дозволяє розвивати медіаграмотність через поєднання знань з різних сфер, що робить цей процес більш ефективним.

Література:

1. Ананьїн В. О., Пучков О. О., Уваркіна О. В. Актуальні проблеми військової освіти в умовах політичного сьогодення. Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 3(43). С. 163-168.
2. Буртовий Р. Професійна освіта і підготовка майбутніх морських офіцерів крізь призму законодавчих та нормативних документів. Освіта. Інноватика. Практика. 2023. № 11(8). С. 13-18.
3. Ізбаш С. С., Крилов М. С. Роль психолого-педагогічної підготовки у формуванні медіакомпетентності майбутніх офіцерів Національної гвардії України. Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення: І Міжнародна науково-практична конференція. Збірник тез доповідей, 20.05.2021 / під ред. Трубавіної І. М., Міршука О. Є., Чупрінової Н. Ю. Х.: НА НГУ, 2021. С. 280-282.
4. Ільченко О. А., Ткач П. Б. Інтегрування елементів медіаграмотності в курс лідерства для майбутніх офіцерів Нацгвардії. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2021. Випуск 81. С. 93-97.
5. Шумовецька С. Інтерактивні технології і формування у майбутніх офіцерів-прикордонників навичок медіаграмотності та протидії негативному інформаційному впливу. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки. 2022. № 28(1). С. 251-265.
6. Шевченко Р., Чернявський О., Шемчук В., Злобіна О., Беньковська Н., Терентьєва Н. Розвиток інформаційно-технологічної компетентності майбутніх військових моряків. Інформаційні технології та засоби навчання. 2024. Том 101(3), № 3. С. 86-107.
7. Злобіна О. Організаційно-педагогічні умови підвищення сумісності процесів підготовки морських офіцерів у ВНЗ України та країн НАТО. Педагогічні науки: теорія, інноваційні технології. 2023. № 10(134). С. 177-189.
8. Осадчук Д. Підготовка майбутніх офіцерів морського торговельного флоту України до роботи в екстремальних ситуаціях: автореф. дис. ... канд. пед. наук; Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький: Вид. від. Хмельницького нац. ун-ту, 2019. 20 с.
9. Волошинов С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх морських фахівців в умовах інформаційно-технологічного освітнього середовища: монографія. Херсон: ХДМА, 2020. 284 с.
10. Шевченко Р. І. Готовність майбутнього офіцера ВМС ЗСУ як інтегративний результат їх професійної підготовки. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені ТГ Шевченка. Серія: Педагогічні науки. 2020. Випуск 7. С. 129-136.
11. Терентьєва Н., Чернявський О. Проективний контент професійної підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені ТГ Шевченка. 2021. № 170-171(14-15). С. 117-121.
12. Піпченко О. Д., Конон Н. М. Удосконалення методів морської професійної підготовки шляхом залучення сучасних технологій. Судноводіння. 2023. № 35. URL: <https://navjournal-nuoma.learnmarine.com/wp-content/uploads/2024/01/35-2023-Pipchenko-IMPROVEMENT-OF-MARINE-PROFESSIONAL-TRAINING-METHODS-THROUGH-THE-INVOLVEMENT-OF-MODERN-TECHNOLOGIES.pdf>
13. Попроцький І. С. Сучасні проблеми та шляхи реалізації міждисциплінарних зв'язків в системі професійної підготовки майбутніх офіцерів військово-морських сил. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). 2017. № 12. С. 87-90.

References:

1. Ananin, V. O., Puchkov, O. O., Uvarkina, O. V. (2019). Aktualni problemy viiskovoi osvity v umovakh politychnoho sohodennia [Actual problems of military education in the conditions of political present]. *Visnyk NTUU «KPI» Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo – Bulletin of NTUU ‘KPI’ Political Science. Sociology. Law*, 3(43), 163-168 [in Ukrainian].
2. Burtovyi, R. (2023). Profesiina osvita i pidhotovka maibutnikh morskykh ofitseriv kriz pryzmu zakonodavchyykh ta normatyvnykh dokumentiv [Professional education and training of future naval officers through the prism of legislative and regulatory documents]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 11(8), 13-18 [in Ukrainian].
3. Izbash, S. S., Krylov, M. S. (2021). Rol psykholoho-pedahohichnoi pidhotovky u formuvanni mediakompetentnosti maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [The role of psychological and pedagogical training in the formation of media competence of future officers of the National Guard of Ukraine]. *Sotsialni aspekty viiskovo-profesiinoi diialnosti sektora bezpeky i oborony: vyklyky sohodennia: I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia. Zbirnyk tez dopovidei, 20.05.2021 / pid red. Trubavinoi I. M., Mirshuka O. Ye., Chuprinovoi N. Yu. Kh.: NA NHU*, 280-282 [in Ukrainian].
4. Ilchenko, O. A., Tkach, P. B. (2021). Intehruvannia elementiv mediahramotnosti v kurs liderstva dlia maibutnikh ofitseriv Natshvardii [Integration of media literacy elements into the leadership course for future officers of the National Guard]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Scientific Journal of the Drahomanov National Pedagogical University. Series 5. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 81, 93-97 [in Ukrainian].
5. Shumovetska, S. (2022). Interaktyvni tekhnolohii i formuvannia u maibutnikh ofitseriv- prykordonnykiv navychok mediahramotnosti ta protydii nehatyvnomu informatsiinomu vplyvu [Interactive technologies and the formation of media literacy skills and counteracting negative information influence in future border guard officers]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedahohichni nauky – Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: Pedagogical Sciences*, 28(1), 251-265 [in Ukrainian].
6. Shevchenko, R., Cherniavskiy, O., Shemchuk, V., Zlobina, O., Benkovska, N., Terentieva, N. (2024). Rozvytok informatsiino-tekhnolohichnoi kompetentnosti maibutnikh viiskovykh moriakiv [Development of information and technological competence of future military sailors]. *Informatsiini tekhnolohii ta zasoby navchannia – Information technologies and teaching aids*, 101(3), 3, 86-107 [in Ukrainian].
7. Zlobina, O. (2023). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidvyshechennia sumisnosti protsesiv pidhotovky morskykh ofitseriv u VNZ Ukrainy ta krain NATO [Organisational and pedagogical conditions for increasing the compatibility of the processes of training naval officers in universities of Ukraine and NATO countries]. *Pedahohichni nauky: teoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical sciences: theory, innovative technologies*, 10(134), 177-189 [in Ukrainian].
8. Osadchuk, D. (2019). Pidhotovka maibutnikh ofitseriv morskooho torhovelnoho flotu Ukrainy do roboty v ekstremalnykh sytuatsiiakh: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk [Preparation of future officers of the Merchant Marine Fleet of Ukraine for work in extreme situations: PhD thesis ... Candidate of Pedagogical Sciences]; *Khmelnyskyi nats. un-t. Khmelnyskyi: Vyd. vid. Khmelnyskoho nats. un-tu* [in Ukrainian].
9. Voloshynov, S. A. (2020). Teoretyko-metodolohichni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh morskykh fakhivtsiv v umovakh informatsiino-tekhnolohichnoho osvitnoho seredovyscha: monohrafiia [Theoretical and methodological bases of professional training of future maritime specialists in the conditions of information and technological educational environment: monograph]. *Kherson: KhDMA* [in Ukrainian].

10. Shevchenko, R. I. (2020). Hotovnist maibutnoho ofitsera VMS ZSU yak intehratyvnyi rezultat yikh profesiinoi pidhotovky [Readiness of the future officer of the Navy of the Armed Forces of Ukraine as an integrative result of their professional training]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni TH Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky – Bulletin of the National University ‘Chernihiv Collegium’ named after TG Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences*, 7, 129-136 [in Ukrainian].

11. Terentieva, N., Cherniavskiy, O. (2021). Proektyvnyi kontent profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv VMS ZSU [Projective content of professional training of future officers of the Navy of the Armed Forces of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni TH Shevchenka – Bulletin of the National University ‘Chernihiv Collegium’ named after TG Shevchenko*, 170-171(14-15), 117-121 [in Ukrainian].

12. Pipchenko, O. D., Konon, N. M. (2023). Udoskonalennia metodiv morskoï profesiinoi pidhotovky shliakhom zaluchennia suchasnykh tekhnolohii [Improving the methods of maritime professional training by attracting modern technologies]. *Sudnovodinnia – Navigation*, 35. URL: <https://navjournal-nuoma.learnmarine.com/wp-content/uploads/2024/01/35-2023-Pipchenko-IMPROVEMENT-OF-MARINE-PROFESSIONAL-TRAINING-METHODS-THROUGH-THE-INVOLVEMENT-OF-MODERN-TECHNOLOGIES.pdf> [in Ukrainian].

13. Poprotskyi, I. S. (2017). Suchasni problemy ta shliakhy realizatsii mizhdystsyplinarnykh zviazkiv v systemi profesiinoi pidhotovky maibutnikh ofitseriv viiskovo-morskykh syl [Modern problems and ways of implementing interdisciplinary links in the system of professional training of future naval officers]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 15: Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) – Scientific Journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, 12, 87-90 [in Ukrainian].